

11. Там само.
12. Там само, арк.70-70зв.
13. ЦДАВО України, ф.2582, оп.1, спр.19, арк.23.
14. Там само.
15. Там само.
16. ЦДАВО України, ф.2582, оп.1, спр.166, арк.4.
17. Там само, спр.167, арк.2.
18. Там само, арк.32.
19. ЦДАВО України, ф.1131, оп.2, спр.18, арк.35.
20. Там само, арк.35зв.
21. Там само, арк.39.
22. Грищенко, М. С. Нариси з історії школи в Українській РСР (1916–1965) / М. С. Грищенко. – К., 1966. – С.30.
23. Державний архів Хмельницької області, ф.64, оп.1, спр.107, арк.29.
24. Там само, ф.Р.6, оп.1, спр.19, арк.25.

Резюме

Освещаются вопросы, связанные с функционированием Каменец-Подольской учительской семинарии в 1913–1920 гг.

Ключевые слова: Каменец-Подольская учительская семинария, ученики, учителя, учебный процесс, материальная помощь.

Одержано 5 квітня 2012 року

УДК 377.8(477.44)–057.87“192/193”

О.Б.Комарніцький

Громадсько-політична діяльність та повсякденне життя студентської молоді Вінницького педагогічного технікуму (20–30-ті рр. ХХ ст.)

У статті йдеться про роботу партійного і комсомольського осередку у студентському середовищі, діяльність гуртків і громадських організацій, шефську роботу студентів Вінницького педтехнікуму, забезпечення їх гуртожитками, стипендіями, харчуванням. Показано антирадянські настрої молоді та боротьбу з ними правлячого радянського режиму.

Ключові слова: Вінницький педагогічний технікум, осередок, гурток, гуртожиток, їдальня.

На сьогодні не дослідженим залишається бути історичне минуле Вінницького педагогічного технікуму, який функціонував у 1920–1930-ті рр. Окремі відомості про цей навчальний заклад містяться лише у статті українського історика О.О.Стадника¹. Нам вдалося віднайти у Державному архіві Вінницької області низку архівних документів з історії педтехнікуму. У цій статті ми прослідкуємо громадсько-політичну діяльність та повсякденне життя студентства означеного закладу.

Вінницький український педтехнікум імені Івана Франка було створено у середині 20-х рр. на базі трирічних педагогічних курсів, які функціонували у Вінниці з 1920 р. У 1937 р. заклад реорганізували у педагогічну школу імені Івана Франка². У січні 1930 р. на базі педтехнікуму розпочав свою роботу Вінницький інститут народної освіти³, який невдовзі перетворили в інститут соціального виховання, а згодом – у педагогічний (учительський) інститут (нині – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського). Щоправда, у 1930 р. педтехнікум не припинив свого існування і функціонував, як зазначалося вище, до 1937 р.

Партійна організація технікуму у своїй повсякденній роботі керувалася ідеологічними настановами партії, рішеннями партз'їздів та пленумів ЦК ВКП(б) і КП(б)У. Зокрема, 15 жовтня 1926 р. на установчих зборах партосередку зазначалося, що його головним завданням було “ведення політично-культурної виховної праці, а також шефроботи”. Члени осередку мали бути “піонерами в роботі студорганізацій, жін[очій]роботі”⁴. У березні 1927 р. серед завдань партосередку визначалися такі:

- керівництво виборними студентськими та громадськими організаціями;
- реалізація через комуністів, які входили до складу керівних органів технікуму, директив партії у галузі освіти;
- сприяння виробленню нових методів роботи з метою покращення навчальної роботи; контроль за навчальною дисципліною;
- шефство над Червоною армією і селом.

Спочатку до складу осередку входили і партійці сільськогосподарського технікуму⁵. У лютому 1927 р. осередок об'єднав 18 комуністів, у т.ч. 14 студентів (А.Ковальчук, Г.Ландер, Ф.Остапенко, Т.Пашкова, І.Покотило, М.Самійлюк, І.Слободянюк, Ц.Стругіівська, Н.Огер, Д.Колотюк, Д.Ткачук, О.Чорний, Н.Цикало, Я.Ярійчук)⁶, наприкінці того ж року – відповідно 21 і 19⁷. У квітні 1928 р. у технікумі працювали 11 членів КП(б)У, з яких 5 осіб були вихідцями з робітників, 4 – селян, 2 – службовців⁸. Крім того, 5 осіб перебували у статусі кандидатів в члени КП(б)У⁹. У квітні 1930 р. у закладі налічувалося 13 комуністів¹⁰. У наступні роки кількість партійців значно зменшилася. Так, у 1934 р. серед студентів був лише 1 комуніст¹¹. У квітні 1936 р. у технікумі налічувалося не менше 4 членів партії¹². Партосередок очолювало бюро, яке складалося із 5 осіб. У 1927 р. до його складу входили 3 студенти – Ф.Остапенко (він був ще й секретарем бюро), Т.Пашкова і А.Ковальчук¹³, у 1930 р. – 4 (Коноплюк – секретар бюро, О.Трочун, С.Лобужний, С.Звитківський)¹⁴.

Студенти-комуністи зобов'язані були брати участь у загальних партійних зборах, а члени бюро – у засіданнях цього органу. Наприклад, з 1 жовтня 1927 р. по 15 квітня 1928 р. відбулося 23 зборів, у т.ч. 8 – закритих, і 12 засідань бюро, на яких розглянули відповідно 25 і 27 питань¹⁵. Щоправда, мали місце випадки, коли затверджені плани проведення зібрань не виконувалися. Так, у жовтні 1929 р. – квітні 1930 р. замість запланованих 16 зборів провели лише 6, засідань бюро – відповідно 15 і 8¹⁶. На зібраннях розглядалися різноманітні питання. Зокрема, у 1928 р. обговорили основні рішення пленумів ЦК ВКП(б) (про хлібозаготівельну кампанію, самокритику, “шахтинську справу”), директиви окружного парткомітету, окремі питання роботи педтехнікуму, “хворобливі явища” в осередку тощо¹⁷.

У роботі партосередку мали місце і ряд недоліків. В квітні 1930 р. у звіті про діяльність технікумівського осередку КП(б)У зазначалося, що “керівництва з боку бюро як життям технікуму, так і парторганізації недосить. Вся робота проходила поза увагою бюро. Лінії у бюро в роботі не було. Становлення парторганізації ненормальне. Календарності в плані немає. Бюро осередку не справилося з тими завданнями, що стояли перед бюро в зв'язку з реконструктивним періодом та тими завданнями, що стояли перед вишівською організацією...”. Фактично ніякої участі у роботі осередку не брали прикріплені до нього комуністи інших закладів і установ (“партприкріплені майже ніякої роботи в осередку не ведуть, бо їх часто не буває, а лише гальмують тим, що визнаються за членів осередку, а роботи не ведуть”). Майже не вівся облік роботи бюро і осередку¹⁸. У січні 1935 р. йшлося про незадовільну організацію антирелігійної та інтернаціональної роботи¹⁹. У ряді випадків комуністи не виконували партійних доручень (“навантажень”)²⁰.

У технікумі працював і осередок ЛКСМУ. У 1927 р. він об'єднував 84 комсомольці²¹. У травні 1928 р. осередок зріс до 104 осіб. За соціальним походженням 90 осіб належали до робітників, 11 – робітників, 3 – службовців. 47 осіб мали 3-річний комсомольський стаж, 26 – 4-річний, 23 – 2-річний, 7 – 1-річний, 1 – 8-річний. За віком 25-річні становили 6 осіб, 24-річні – 12, 23-річні – 13, 22-річні – 20, 21-річні – 27, 20-річні – 16, 19-річні – 6, 18-річні – 4²². У середині листопада 1928 р. у технікумі працювали 146 комсомольців²³. У 1934 р. осередок об'єднував 79 комсомольців²⁴, у 1935 р. – 115²⁵, у квітні 1936 р. – не менше 68²⁶. Його роботою керувало бюро, яке у квітні 1928 р. об'єднувало 11 осіб²⁷.

Студенти зобов'язані були брати участь у загальних студентських зборах, які, як регламентувало відповідне положення, мали скликатися 1 раз на місяць. Щоправда, в дійсності вони відбувалися частіше. Наприклад, з 1 квітня по 1 червня 1930 р. молодь збиралася на свої зібрання 9 разів²⁸. Цікаво, що того року студентство на загальних зборах розкритикувало діяльність керівництва окружного бюро пролетарського студентства, яке виявило повну бездіяльність та нездатність керувати. Орган проявляв байдужість до найважливіших питань “перебудови ВИШів (учбові пляни, скорочення термінів навчання, безперервна виробнича практика тощо), керівництва соцзмаганням, колективізації

селянського побуту, політвиховання студентства та інші”. Тому студенти ухвалили вимагати розпуску і перевиборів Вінницького ОБПС²⁹.

У студентському середовищі працював профспілковий комітет. З 17 вересня 1927 р. по 30 березня 1928 р. було проведено 10 засідань профкому і 6 загальних зборів членів профспілки. За цей період профспілкова організація педтехнікуму зросла на 32 особи³⁰. У січні-червні 1930 р. відбулося 10 засідань профкому³¹.

Значну увагу партійний осередок приділяв політнавчанню. З 1927 р. у технікумі працював гурток “поточної політики”. У 1927–1928 н.р. він об’єднував 60 осіб. На заняттях розглядалися питання внутрішньої і зовнішньої політики СРСР, обговорювалися рішення пленумів та партійних з’їздів, резолюції ОПК, “поточні завдання” партії тощо³². Гуртківці ділилися на ланки, одна з яких детально розробляла певну тему, а решта ознайомлювалися з матеріалом. На занятті останні після виступу провідної ланки висловлювали свої міркування під час обговорення теми³³. У 1930 р. гурток “поточної політики” реорганізували у кабінет “поточної політики”. Однак через систематичний від’їзд у села його співробітників для проведення там політкампанії кабінет працював не регулярно³⁴. З 1927 р. функціонував ще й “марксівсько-ленінський семінар”, метою якого було “підвищення політрівня студентів в галузі марксизму й ленінізму”, підготовка їх до наукової роботи. Заняття в ньому проводилися 1 раз на місяць³⁵. Щоправда, працював він нерегулярно (“з перебоями”)³⁶. У 1928 р. тут навчалися 20 осіб³⁷. Регулярно в академгрупах проводилися політгодини. За окремими курсами закріплювалися комуністи і комсомольці, які виконували контролюючу функцію³⁸. Комсомольський осередок організував роботу гуртка вивчення “юнацького руху”³⁹, який у 1928 р. об’єднував 45 осіб⁴⁰.

Найважливіші постанови партії та уряду, міжнародні події обговорювалися на мітингах. Зокрема, 3 квітня 1936 р. на зібранні йшлося про міжнародне становище СРСР. В ухвальній частині зазначалося, що “загниваючий капіталістичний світ опинився на краю гибелі, економічна і політична криза дедалі зростає, і лише Радянський Союз – країна соціалізму йде від перемоги до перемоги, змітаючи рештки капіталістичної спадщини. Капіталісти з метою вибити з курсу готують нову війну, яку в першу чергу спрямують проти Радянського Союзу, який є батьківщиною трудящих усього світу. Політика нашої країни це політика миру, проти війни”⁴¹.

Подібне обговорювалося і на загальних зборах студентів. Зокрема, 10 червня 1927 р. присутні заслухали повідомлення про вбивство посла СРСР в Польщі Войкова, після чого молодь “приєдн[ала] свій голос протесту до голосу мільйонів трудящих, як Радянського Союзу, так і всесвіту й вимага[ла] від свого робітничо-селянського уряду, вимага[ла] від польського уряду повної відповідальності за заподіяне ганебне вбивство... Хай знають імперіалісти, що окремими терористичними актами на представників Радвлади лише наближають те провалля, в якому загине капіталістичний світ”⁴².

Студентство жваво відгукувалося на проведення заходів регіонального масштабу. Так, 13 квітня 1928 р. молодь надіслала вітання делегатам Вінницького окружного з'їзду незможних селян. У ньому, зокрема, зазначалося, що “незможне студентство покладає великі надії на активну допомогу незалежного селянства та середняків в справі проведення культурного будівництва на селі... Завдання індустріалізації країни і будівництва соціалізму можливе лише на базі культурного розвитку пролетаріату та селянства, а перехід на вищий щабель обумовлений також і нашими успіхами на культурному фронті. Відкриваючи нещадну боротьбу з неписьменністю та темрявою, релігійним дурманом та старими звичками, що лишилися від царського часу, ми закликаємо відкрити вогонь проти цього лиха та дружню стали в лави культурної армії”⁴³.

Партійна і комсомольська організації організовували студентство на відзначення державних свят. Зокрема, урочисто відзначали роковини Жовтневої революції⁴⁴, Міжнародний день солідарності трудящих 1 травня. Що стосується останнього, то, наприклад, 1 травня 1930 р. програму святкування молодь розпочала участю у загальноміській демонстрації. Ввечері провели вечір, у якому взяли участь й студенти Вінницького єврейського та Тульчинського педагогічних технікумів. Тоді ж підвели підсумки соцзмагання між цими навчальними закладами. 2 травня було проведено масову “гулянку на природі”⁴⁵. Щорічно, студентство відзначало річницю Червоної армії. Зокрема, 20 лютого 1927 р. на урочистому засіданні, у якому взяли участь і студенти сільськогосподарського технікуму та червоноармійці підшефної військової частини, доповідач Семенов акцентував увагу присутніх на “великих досягненнях Червоної армії, яка своєю тактикою, військовою технікою, наукою і боездатністю далеко опередила стару дореволюційну армію... Партія, Робітнича Селянська маса та трудова інтелігенція повинна посилити підготовку до оборони своєї країни”, зважаючи на “шалені наступи імперіалістичних держав на революційних рух в Європі та Китаю, створення фашистських військових організацій”⁴⁶.

Традиційно щорічно проводилися Ленінські дні. Наприклад, в 1931 р. у рамках цієї події було проведено низку заходів. Зокрема, організовано читання “Заповітів Леніна о національній молоді”, відбулися загальні збори технікуму, на яких заслухали питання “Ленін о культурній революції”, проведено підписку на шеститомне зібрання праць В.І.Леніна, випущено тематичну стінгазету. Крім того, “декаду” Ленінських днів оголосили “штурмовою”⁴⁷. Популярністю у студентському середовищі користувалися Шевченківські свята⁴⁸. У 1934 р. у педтехнікумі, як і в інших навчальних закладах, популяризували інформацію про подвиг пілотів Лапідевського, Леваневського, Молокова, Каманіна, Степньова, Водоп'янова і Дороніна, що врятували життя 101 челоскінця, які впродовж двох місяців “мужньо боролися з суворою полярною стихією і стійко перетерпіли льодовий полон”⁴⁹.

Періодично у технікумі організовували суботники⁵⁰, здійснювалася підписка на позику індустріалізації. Що стосується останньої, то 17 лютого 1927 р.

на відкритих зборах партосередку ухвалили активізувати роботу і довести до студентства “користь від неї [підписки] підписчикам і державі”⁵¹.

Важливим елементом активізації роботи технікуму було проведення соціалістичних змагань. Впродовж 30-х рр. Вінницький педтехнікум змагався із Тульчинським і Немирівським українськими і Вінницьким єврейським педтехнікумами⁵². Представники цих навчальних закладів здійснювали взаємоконтроль виконання умов соцзмагання. Наслідки перевірки обговорювалися на загальних зборах технікуму⁵². Цікаво, що 1 травня 1930 р. після підведення підсумків констатувалися, що умови соцзмагання між Тульчинським і Вінницьким педтехнікумами переважно не виконувалися. Це пояснювалося “тікучістю відряджень активу студентів на село”⁵³.

Проводилися соціалістичні змагання між групами і окремими студентами. Частина молоді оголошувала себе передовиками (“ударниками”). Зокрема, у першому семестрі 1933–1934 н.р. налічувалося 90 “ударників”, а в другому семестрі – 94⁵⁴. Кращих з них преміювали⁵⁵. У тому навчальному році відзначили 70 студентів. Кандидатури студентів І.Стецьмащука та Р.Розлера висунули на всеукраїнське преміювання⁵⁶. У червні 1935 р. для 50 “ударників” організували екскурсію⁵⁷.

Деякі студенти висловлювали антирадянські настрої. Наприклад, Ободінський “контрреволюційно” розшифрував термін СРСР⁵⁸. Мали місце вияви “правого ухилу”, коли при обкладанні платнею за навчання чи відрахування з технікуму “були деякі заперечення”⁵⁹. У антисемітизмі звинуватили студента Тищенка. Крім того, йому інкримінували “участь у виступах проти радвлади та погромах, що заховані під машкарою партизанщини”⁶⁰. Систематично “знущався” над студентами польської і єврейської національності Соколюк⁶¹. Як дітей “куркулів” відрахували з технікуму В.Ракіцьку⁶² і Марченка⁶³, як сина власника млина – Скальського⁶⁴. Під час вступу у технікум “скрили” своє соціальне походження студенти Бацура і Дзюрбенко, за що вони теж змушені були покинути навчання⁶⁵. Факт служби в армії УНР “приховав” О.Усауляк. Але оскільки він “гарно проявив” себе під час хлібозаготівлі, а також за “добру постановку” роботи у КНС, йому винесли лише зауваження⁶⁶. З партії виключили студентку Г.Котлюр як “пасивну, за не проходження кандидатської перевірки”⁶⁷. У 1929 р. з технікуму відрахували Меєр, Бобуха та деяких інших студентів, позбавлених виборчих прав⁶⁸. У 1930 р. за таку ж провину покинули навчання 8 осіб⁶⁹. У 1933–1934 н.р. відрахували із закладу 8 осіб “ворожого елементу”⁷⁰, у першому півріччі 1935 р. – 4⁷¹.

Антирадянські настрої у студентства формували на думку представників влади, і деякі викладачі. Так, лектор Широкий на лекції “не вірно давав визначення Леніна про кооперацію, ... трактовку про колективізацію сільського господарства”⁷². Крім того, він, а також Доброграй ставали на захист відрахованих студентів, або тих, з яких знімали стипендію⁷³. У педтехнікумі працювали “контрреволюціонери” Погребінський, Дорожний, Шулевська, “троцькіст” Самутін⁷⁴. Кореспондент журналу “Студент революції” К.Гадиб повідом-

ляв про часткову чистку бібліотечних фондів Вінницького педтехнікуму. Він зазначав, що “біля “Капіталу” лежать “перлини” секретаря Центральної Ради О.Шульгіна – “Політика”. Поруч “Молодого Безвірника” – “Літопис церковних соборитій од. Рож. Хрис. до 1898”. А далі: Єфремови... Донцови”. Загалом, із 2822 книг з “циклу політики” викинули [лише] 76”⁷⁵.

Під впливом партійної і комсомольської організацій студенти на своїх зібраннях засуджували “ворогів народу”. Так, 24 серпня 1936 р. на мітингу викладачів і студентів заслухали вирок військової колегії Вищого суду СРСР у справі “контрреволюційної троцькістсько-зиновіївської банди”. У резолюції зазначалося, що “цей вирок – засудження до розстрілу скажених фашистських псів, відбиває волю трудящих нашої соціалістичної країни і міжнародного пролетаріату. Це сувора розплата за всі задумані й скоєні жahlіві злочини, за те, що ці контрреволюційні троцькісто-зинов’ївські агенти фашистської охоранки насмілилися підняти брудні руки на найдорожчу, найріднішу, найлюбимішу людину в світі – на нашого друга, вожда і батька тов. Сталіна, на його глибоко любимих цілим народом, найближчих соратників – Ворошилова, Кагановича, Орджонікідзе, Жданова, Косіора, Постишева. Це розплата за благородну кров любимого нами Сергія Мироновича Кірова”⁷⁶. 31 січня 1937 р. студенти, викладачі і техперсонал “вітали” вирок над “антирадянським троцькістським центром”. У резолюційній частині констатувалося, що “караюча рука народу знищить і зітре з лиця землі всіх тих, хто спробує зазіхати на здобутки народу, на Радянську владу. Тепер цілком ясно, що праві відщепенці – Бухарін, Риков, Угланов і інш. спільно діяли з контрреволюційною троцькістською зграєю вбивць. Просимо Радянський суд жорстко покарати правих дворушників спільників троцькізму. Великий Радянський народ керований своєю непохитною більшовицькою партією, керований генієм любимого вожда – рідного Сталіна, буде ще пильніше берегти недоторканість своєї соціалістичної батьківщини”⁷⁷.

Певну увагу у закладі приділяли громадській роботі студентства. Поступово зростала охоплюваність нею молоді. Так, якщо у грудні 1927 р. участь у громадській роботі брали 50,2% студентів⁷⁸, то вже у 1930 р. – 60%⁷⁹, у 1935 р. – 75%⁸⁰.

Частина студентів працювали у гуртках. Одним із перших у 1927 р. виник драматичний гурток. Щоправда, розгорнути активну роботу він не зміг, виступаючи лише на студентських вечорах⁸¹. У 1928 р. він налічував 15 осіб⁸². Незадовільною була дисципліна деяких гуртківців. 7 червня 1928 р. на засіданні бюро партосередку розглянули поведінку студентів Костюка, Станевича, Гаряньського, які, виступаючи в одному із сіл запиячили, внаслідок чого виставу було поставлено на низькому рівні, що в свою чергу, ледь не зірвало проведення вечора. Зважаючи на це, члени бюро ухвалили провести над ними товариський суд. Вони пропонували відрахувати з інституту Костюка, а зі Станевича і Гаряньського зняти стипендію і винести їм догану⁸³.

Найкраще у цей період працювали стрілецький (спортивний) гурток, який у 1927 р. об’єднував 42 особи⁸⁴. Регулярно проводилися стрілецькі змагання.

При гуртку функціонували гандбольна⁸⁵ та волейбольна команди⁸⁶. У середині 30-х рр. спортивний гурток ввійшов у структуру ТСО “Авіахім”⁸⁷.

У 1927 р. були започатковані музичний і хоровий гуртки. Що стосується першого, то про нього, на жаль, обмаль інформації. У деяких архівних документах тільки констатується його присутність⁸⁸. Відомо лише, що у 1928 р. членами гуртка були 20 осіб⁸⁹, а у 1933 р. – 10⁹⁰. Хоровий гурток виступав переважно під час студентських вечорів. Репертуар студентського хору переважно був застарілим⁹¹. У 1928 р. він об’єднав 40 осіб⁹², у 1933 і 1935 рр. – по 30⁹³. У 1935 р. 34 члени музичного та хорового гуртка брали участь в обласній олімпіаді художньої самодіяльності студентів Вінниччини⁹⁴.

У 1928 р. окрім вищезазначених гуртків функціонували також фізико-математичний (20 членів), природничий (40), шаховий (20), НОПгурток (20)⁹⁵. У 1933 р. розпочав роботу художній гурток, який об’єднав 12 осіб⁹⁶. Одним із завдань гуртківців було створення портретів “вождів”, картин на революційну тематику⁹⁷. У 1935 р. започаткували фото- і літературний гуртки. Останній проводив свою роботу несистематично⁹⁸. Зазначимо, що ще до створення гуртка у технікумі відбувалися літературні вечори, на яких, наприклад у 1933–1934 н.р., студенти презентували свої твори, відбувалося їхнє обговорення⁹⁹. У жовтні 1934 р. провели літературний вечір, присвячений творчості М. Коцюбинського¹⁰⁰.

Певну роботу проводив студкорівський гурток, який було створено 15 вересня 1927 р. У лютому наступного року він об’єднав 40 членів, які поділялися на 2 відділи: 1) “жива” та “світлова” газети; 2) літературний. До складу перших двох газет входили 16 осіб¹⁰¹. У 1927–1928 н.р. функціонували 2 “живі” і 1 “світлова” газета, які приурочили державним святam¹⁰². Тоді ж, хоч і нерегулярно, але виходили стінгазети. Впродовж року побачили світ 3 номери видання¹⁰³. Участь студентів у дописуванні до газети була недостатньою. Із 40 членів студкорівського гуртка регулярно матеріали для опублікування надсилали лише 20. Фактично не брали участі у дописуванні і викладачі. Відчувалися матеріальні труднощі із випуском газети¹⁰⁴. У 30-х рр. окрім загальнотехнікумівської виходили ще й курсові стінгазети. Впродовж перших 10 місяців 1933 р. побачили світ 10 газет і бюлетнів¹⁰⁵. У 1936 р. виходила загальнотехнікумівська стінгазета “За соціалістичні кадри” (редактор І. Власюк). На 1 липня вийшло 10 номерів. Двічі на місяць випускалося 12 курсових стінгазет¹⁰⁶. Все ж, як зазначалося у червні 1935 р. в одному із партійних звітів, “курсівки” у регулярності виходу в світ значно відставали від загальнотехнікумівської газети¹⁰⁷.

Значну увагу у закладі приділяли передплаті журналів і газет. У грудні 1927 р. на партійних зборах йшлося про те, що при виписці газет слід дотримуватися норми 1 примірник на 2 студентів, журналів – відповідно 1 і 5¹⁰⁸. Проводилася робота із розповсюдження партійної преси серед комуністів і комсомольців¹⁰⁹. У 1929–1930 н.р. газети виписували 80% студентів. Популярністю у студентському середовищі користувався журнал “Студент революції”, який

передплачувала значна частина молоді¹¹⁰. Неабиякий ажіотаж серед студентів викликав допис “Вінницька дрянь”, яку було вміщено у 1930 р. в одному із номерів цього видання. З приводу публікації 14 травня було проведено закриті загальні партійні збори, на яких ухвалили, що факти наведені у дописі не підтверджуються. Тому вимагали через журнал дати відповідне спростування, а дописувача через прокуратуру притягнути до відповідальності¹¹¹.

У технікумі дбали й про культурне дозвілля молоді. Студенти організовано 3–4 рази на місяць мали можливість відвідувати кінотеатри, 1–2 рази – театри¹¹². Щоправда, мали місце серед студентів й випадки пияцтва¹¹³.

В інституті діяли осередки добровільних організацій. У 1926 р. розпочали свою роботу осередки ТСО “Авіахім”, “Міжнародної організації допомоги робітникам” (МОДР), організації “Друзі дітей”¹¹⁴. У 1928 р. перший з них об’єднав 45 членів, МОДР – 60, “Друзі дітей” – 20. Тоді ж виникли осередки організацій “Геть неписьменність” (35 членів), “Безвірник” (20), “Друзі радіо” (20)¹¹⁵. Кожне з цих товариств очолювало бюро¹¹⁶. У їхній діяльності мали місце ряд недоліків. На початку грудня 1927 р. на одному із зібрань комуністів йшлося про те, що осередки слід ліквідувати, оскільки за два роки роботи вони нічого не зробили. Дещо краще працював осередок ТСО “Авіахім”¹¹⁷. У травні 1928 р. на засіданні бюро осередку КП(б)У акцентувалася увага на таких недоліках: не стійка кількість членів; байдужість до сплати членських внесків комсомольців і комуністів; застарілі форми роботи; відсутність масової роботи у педтехнікумі. ТСО “Авіахім” не достатньо звертало увагу на проведення практичних занять, а діяльність “Безвірника” обмежилася лише 1 бесідою¹¹⁸.

У середині 30-х рр. у технікумі діяли 6 осередків добровільних організацій, у т.ч. ТСО “Авіахім”, МОДР, “Безвірник”, “Український Червоний Хрест”¹¹⁹. Найкраще працював осередок ТСО “Авіахім”. Особливу увагу керівництво організації приділяло складанню студентами різноманітних нормативів на отримання спортивних розрядів. Так, у першій половині 1935 р. нормативи на значки ГПО успішно склали 60 студентів, “Ворошилівський стрілець” – 16¹²⁰. Наприкінці 1936 р. було підготовлено 4 “ворошилівських стрільців” і 153 значкісти ППХО (“Противопітряної хімічної оборони”. – Авт.). Загалом, на той період у технікумі налічувалася 41 особа, яка мала значок “Ворошилівський стрілець” і 297 – ППХО. Членами осередку ТСО були 225 осіб. Тоді ж у технікумі обладнали тир на 3 місця; провели 30-хвилинний похід у протигазах, який охопив 175 осіб; тренувальну “нічну тривогу” (195 осіб); організували групу кулеметників у складі 30 осіб, 5 стрілецьких гуртків, у т.ч. жіночий, 8 гуртків ППХО, групу самозахисту. В “оборонній” роботі педтехнікум змагався з медичним технікумом¹²¹.

Певну роботу провів осередок “Безвірника”. Зокрема, у першій половині 1935 р. його члени прослухали 4 лекції на антирелігійні теми¹²².

Значну увагу партійна і комсомольська організації звертали на шефську роботу, для проведення якої було створено “шефгрупаду”. У лютому 1928 р. вона налічувала 60 осіб. Впродовж 1926–1928 рр. молодь переважно працю-

вала у 24-му і 71-му артилерійських полках, які дислокувалися у Вінниці. Регулярно студенти організовували вечірки¹²³. Згодом, влаштовували також вечори художньої самодіяльності, читання доповідей, насамперед, на політичні теми, проводилася ліквідація малописьменності серед жінок командирського складу¹²⁴.

З середини 1928 р. молодь працювала у підшефному селі Тяжилів, а згодом і в селі П'ятничани. Особлива увага зверталася на проведення у селах політичних кампаній: колективізації, хлібозаготівлі, посівних кампаній, передплати сільськогосподарської позики та позики індустріалізації тощо. Студенти проводили серед селян роз'яснювальну роботу щодо необхідності і доцільності цих заходів¹²⁵. 11 лютого 1931 р. на загальних партійно-комсомольських зборах комуніст Ковтун висунув такі завдання, які мали реалізовувати у селах студенти та викладачі технікуму: «ми йдучи на село повинні зобов'язати себе тими завданнями, які постали перед нами в спосіб політосвітньої роботи. Наша практика повинна стати центром уваги, наша практика повинна піти в принцип поєднання бідняка з середняком, ми повинні домагатись в нашій політосвітній роботі, щоб весняна посівна кампанія і колективізація цього року охопила ще більший % населення в колгоспи, ми повинні довести постанови уряду та партії не тільки до кожного колгоспу, но і до кожного двору та особи. Нам потрібно боротись з класовою боротьбою на селі, таким чином ми зможемо домогтись успіхів в справі колективізації та посівної засівкампанії»¹²⁶.

Студенти організовували культурно-масову роботу. Зокрема, було створено сільбуд, організовано роботу сільськогосподарського гуртка. Проводилися лекції на сільськогосподарські, педагогічні, медичні теми, робота із влаштування «революційних», державних свят. Значна увага приділялася ліквідації неписьменності серед селян¹²⁷. 23 лютого 1929 р. в газеті «Радянська Волинь» зазначалося, що студенти Вінницького педтехнікуму в повному складі (300 осіб) виїхали на два тижні на сільськогосподарські роботи і закликали через пресу наслідувати їх приклад молодь Харківського, Київського, Бердичівського і Могилів-Подільського педтехнікумів¹²⁸. Все ж мали місце і певні недоліки в організації шефської роботи, насамперед в підготовці до неї молоді. Дописувач журналу «Студент революції» І.Синиця писав, що в педтехнікумі «колгоспно-виховної роботи не ведеться, питання колгоспного будівництва не проробляється і не ув'язується з іншими дисциплінами і з працею досвідно-показового садка [професора Хитька]»¹²⁹.

Досить складними були матеріальні умови існування технікуму, загалом, та студентства, зокрема. Свою роботу заклад розпочав у двох одноповерхових будинках колишньої вчительської семінарії по вул. Червонопрапорна, 20¹³⁰. Одне із приміщень відвели під навчальний корпус, у якому було лише 5 аудиторій, яких вкрай не вистачало для нормального ведення навчального процесу, оскільки, наприклад, у 1933–1934 н.р. налічувалося 12 академічних груп. Як 6-а аудиторія використовувалася актові зала¹³¹. Через це доводилося проводити заняття у 2 зміни¹³².

Що стосується гуртожитку (інтернату), то у перші місяці роботи закладу студенти проживали у приміщенні колишньої лікарні №5¹³³. Умови проживання тут були незадовільними. 20 вересня 1927 р. на засіданні бюро осередку йшлося про те, що стан гуртожитку “неможливий”. Мали місце “абсолютно неможливе перевантаження, цілком антигігієнічні умови”, що спричинили захворювання студентів, зокрема на черевний тиф (2 випадки). У ряді кімнат на одному ліжку спали по три студенти. Зважаючи на це, в ухвалі зібрання зазначалося, що “справа із забезпеченням студентів житлом набула гострого характеру і може призвести до небажаних форм, як хвилювання студентів, демонстрації тощо”. Йшлося також й про те, що місцеві органи влади ігнорували неодноразові звернення про надання технікуму додаткової житлової площі для студентів. Констатувалося, що через невирішеність цієї проблеми у 1926 р. заклад покинули 40 студентів¹³⁴. Це ж питання було центральним на загальних зборів партосередку, які відбулися 21 вересня того ж року¹³⁵.

На початку 1928 р. гуртожитком було забезпечено 144 із наявних 420 студентів. Гостро потребували житла ще 260 студентів, які прибули до Вінниці на навчання з інших місцевостей¹³⁶. У наступні місяці становище із житлом дещо поліпшилося. Наприкінці березня 1928 р. у гуртожитках проживали 172 студенти. У гуртожитку, який містився у колишньому будинку “Люкс” (вул. Франца Мерінга, 2), у 8 кімнатах мешкали 89 осіб. Молодь займала лише 1/3 частину будинку. Решту приміщення заселяли приватні особи і військові. 37 студентів проживали в одному з житлових будинків (будинок Вахновського), що належав броварні. За згодою адміністрації заводу молодь займала 5 кімнат. Термін дії договору обмежувався 10 квітня 1928 р. 46 студентів мешкали у шести кімнатах будинку Коровицького, який знаходився у Старому місті. Взимку цей будинок не опалювався. Загалом, у середньому на 1 студента технікуму припадало 3 м² житлової площі¹³⁷. Восени 1928 р. під гуртожитки відвели будинок, який у свій час займало товариство “Мановакуум”¹³⁸, а також приміщення колишнього райвиконкому¹³⁹. Після цього наприкінці січня у гуртожитках проживало 216 із наявних 360 студентів (у будинках “Люкс” – 89, райвиконкому – 26, Коровицького – 46, “Мановакуум” – 55)¹⁴⁰. На початку 1930–1931 н.р. житлом забезпечили 237 студентів¹⁴¹.

У наступні роки кількість студентів, забезпечених гуртожитком, не зроста, хоча у червні 1934 р. було збудовано студентський гуртожиток¹⁴². У вересні 1934 р. в трьох гуртожитках мешкало 182 особи (на 1 студента припадало 3,2 м² житлової площі)¹⁴³, у 1935 р. – 230. У 1935 р. гостро потребувало житла ще 90 осіб¹⁴⁴. Студенти, яких не змогли забезпечити гуртожитком, за рахунок технікуму проживали на приватних квартирах. Заклад компенсував цій категорії молоді витрати на проживання у розмірі 20 крб.¹⁴⁵

Поступово покращувалося обладнання гуртожитків. У жовтні 1934 р. до послуг студентів було 190 ліжок, 190 матраців, 140 одіял, 440 простирадл, 430 наволочок, 18 столів, 70 стільців, 51 тумбочка, 15 вішалок і т.д.¹⁴⁶. Наступного року кількість ліжок зроста до 201, матраців – 220, простирадл – 441, наволочок

– 442, тумбочок – 90. Водночас менше стало одіял (120 шт.)¹⁴⁷. Невдовзі додатково закупили 800 простирадл, 200 одіял, 200 наволочок¹⁴⁸. Частину зношеної постільної білизни списали. На початку 1936–1937 н.р. обладнання гуртожитків було таким: ліжок – 242, матраців – 351, наволочок – 680, простирадл – 1175, одіял – 410. Не зважаючи на таке суттєве покращення, обладнання в одному із звітів зазначалося, що для повного устаткування потрібно було ще 800 простирадл, 1200 наволочок, 100 матраців¹⁴⁹.

Все ж мали місце і ряд недоліків. Так, на початку вересня 1935 р. кореспондент газети “Більшовицька правда” Абрамова писала: “Український педагогічний технікум не підготовився до привітної, культурної зустрічі студентів. Гуртожитків не обладнано. Досі лежать голі матраци, не накриті столи, стільців обмаль, студенти сидять на ліжках. Вікна нічим не завішані, про квіти тут ніхто і не згадав. Ковдри, простирадла, пошивки – все це є, давно закуплене, але ніхто не подбав, щоб воно не лежало десь заховане, а було в гуртожитках”¹⁵⁰.

Для вивчення настроїв студентів до гуртожитків прикріплялися члени партосередку. Так, у січні 1931 р. такі функції виконували Кушнір та Вікторова¹⁵¹. Крім того, тут працювали і агітатори, які, зокрема, організовували читання газет¹⁵². У гуртожитках функціонували “Червоні кутки”. У середині 30-х рр. всі вони були радіофіковані¹⁵³.

У технікумі працювали пральня, яка безкоштовно обслуговувала студентів, перукарня, майстерня з ремонту взуття, дезкамера для дезинфекції постільної білизни¹⁵⁴. У гуртожитках обладнали ізолятори для хворих¹⁵⁵. Покращувалося обслуговування студентів лазнею. Вони користувалися послугами міської лазні, яка надавала студентській молоді значні знижки. У 1933 р. студенти відвідували її двічі на місяць¹⁵⁶, у 1934 р. – тричі¹⁵⁷, у 1935 р. – 1 раз на 6 днів¹⁵⁸. Постільну білизну, зокрема у 1934 р., змінювали 3 рази на місяць¹⁵⁹.

Частина студентів отримувала державні стипендії. Так, наприкінці листопада 1927 р. із 315 студентів денної форми навчання стипендіальне забезпечення мали лише 50. Розмір кожної стипендії становив 21 крб. Крім того, виплачували 10 регулярних грошових допомог по 24 крб. кожна з місцевого бюджету. Деякі стипендії ділили на частини, завдяки чому кількість стипендіатів зросла до 99 осіб. Кожний студент, який отримував державну стипендію, зобов’язаний був після закінчення закладу відпрацювати на виробництві витрачені на нього державні кошти¹⁶⁰. У березні 1928 р. державні стипендії отримувала 81 особа, місцеві – 24¹⁶¹. У листопаді того ж року державне стипендіальне забезпечення мали 102 студенти. Тоді ж, 22 листопада комуніст Зубрівський на загальних зборах партосередку вказав на випадки зловживань із розподілом стипендій. Зокрема, стипендії виплачували Кононюку і Сокальському, які мали краще матеріальне забезпечення ніж інші студенти, що не отримували стипендій¹⁶². У жовтні 1934 р. стипендіальне забезпечення мали 85% студентів¹⁶³.

До ювілеїв державних, партійних діячів, діячів культури призначалися іменні стипендії. Так, у 1928 р. студенту Пилявському Вінницький окружний виконавчий комітет призначив стипендію імені Максима Горького¹⁶⁴.

Частина студентів вносила плату за навчання¹⁶⁵.

Технікум мав власне допоміжне господарство. У серпні 1927 р. заклад користувався земельною ділянкою площею 10 дес., у т.ч. 4,5 дес. орної землі. У розпорядженні технікуму були 2 коней, 5 розпашок, 2 борони, 2 плуги, культиватор, сівалка, окупник. Навесні 1927 р. засіяли 1,5 дес. землі пшеницею (восени зібрали 87 пудів зерна), 1,5 дес. – картоплею (900 кг), 1,5 дес. – мішаниною (185 кг). У господарстві студенти проходили виробничу практику¹⁶⁶. У 1933–1934 н.р. орна площа становила 10 га. Під картоплю було відведено 3,7 га, гречку – 1,2 га, овес, ячмінь – по 1,1 га, буряк, мішанину – по 1 га, капусту – 0,2 га і т.д.¹⁶⁷. У 1935 р. засіяли лише 5 га землі, інші 5 га віддали місцевому колгоспу¹⁶⁸. При технікумі працювала свиноферма. У 1933–1934 н.р. тут було 11 свиней. Продукція господарства йшла виключно для студентської їдальні для покращення харчування студентів¹⁶⁹.

Поступово вирішувалося питання із харчуванням студентів. Наприкінці 20-х – у 1931 р. у технікумі функціонувала кухня. Зали для споживання їжі не було. Тому студенти часто обідали “нелегальним шляхом” в актовому залі та в лабораторіях¹⁷⁰.

З початку 1933–1934 н.р. при технікумі працювала їдальня. Харчування студентів здійснював міський спеціалізований заклад (ЗСК), для якого педтехнікум обладнав у своєму приміщенні кухню, зал для прийому їжі, посудомийку. Заклад безкоштовно надавав ЗСК склади для продуктів, дров. Виділив приміщення для свиней, для годівлі яких надавав ще й 50% кормів. Технікум забезпечував ЗСК транспортом, оплачував працю 3 працівників, офіціанта¹⁷¹. Пропускна спроможність їдальні складала 350 осіб¹⁷². Все ж студентів обслуговували у 3 зміни. Щоб прийняти їжу молодь витратила 1 год., що призводило до спізнень на заняття¹⁷³. Вартість обіду складала 60 коп., сніданку і вечері – по 30 коп.¹⁷⁴. Калорійність їжі була низькою – 700 ккал в обід, по 300 ккал – на сніданок і вечерю¹⁷⁵. У наступні роки калорійність дещо покращала, але не на багато. У червні 1935 р. калорійність обіду складала 714 ккал. Тоді ж в їдальні організували стіл “ударників”, яким надавалося покращене харчування¹⁷⁶.

Буфета при технікумі не було. У дворі технікуму працював магазин¹⁷⁷. При закладі діяв кооператив, який обслуговував молодь одягом та взуттям, а також хлібний розподільник¹⁷⁸. Що стосується останнього, то варто зазначити, що 17 жовтня 1934 р. відповідно до наказу Народного комісаріату внутрішньої торгівлі УСРР за №86 норма хліба на одного студента складала 400 гр. на день, цукру – 40 гр., кондитерських виробів – 500 гр.¹⁷⁹.

Складне матеріальне становище негативно позначалося на громадській та навчальній роботі студентів. 12 грудня 1927 р. на загальних зборах партосередку Ковальчук зазначав, що значна частина комсомольців матеріально незабезпечена, чим пояснюється незадовільне виконання деякими комсомольцями громадських доручень¹⁸⁰. 7 травня 1928 р. на засіданні бюро осередку розглянули справу кандидата в члени партії Покотила, який через складне матеріальне становище намагався покінчити життя самогубством¹⁸¹.

Отже, впродовж 20–30-х рр. у Вінницькому педтехнікумі значна увага приділялася ідеологічній роботі у студентському середовищі. Партиійний і комсомольський осередки мобілізували молодь для участі у різноманітних зібраннях, на яких вивчалися рішення партз'їздів та пленумів, настанови партії, на проведення державних свят, соціалістичних змагань. Разом з тим, в окремих випадках проявлялися антирадянські настрої студентів, з якими правлячий режим боровся через проведення репресивних заходів. Певну увагу у закладі приділяли громадській роботі. Частина студентів працювала у гуртках, осередках громадських організацій, брали участь в шефській роботі. Досить складним було матеріальне становище молоді. Впродовж існування технікуму виникали труднощі із забезпеченням студентів навчальними площами, гуртожитками, харчуванням, недостатнім було стипендіальне забезпечення.

Примітки:

1. Стадник, О. О. Формування освітнього і культурного середовища на Поділлі в 1920-х – 30-х рр. / О. О. Стадник // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: історія: зб. наук. пр. / [редкол.: П. С. Григорчук (відп. ред.), Л. В. Баженов, В. П. Газін та ін.]. – Вінниця : Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М.Коцюбинського, 2005. – Вип. 9. – С. 256-258.

2. Там само. – С. 257.
3. Державний архів Вінницької області (далі – ДАВО), ф.П.249, оп.1, спр.14, арк.1; ф.Р.1179, оп.1, спр.3, арк.54.
4. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.5, арк.1.
5. Там само, спр.33, арк.2-2зв.
6. Там само, спр.6, арк.223.
7. Там само, спр.33, арк.65.
8. Там само, спр.34, арк.72.
9. Там само, арк.51.
10. Там само, спр.16, арк.5зв.
11. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.79.
12. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.27, арк.14.
13. Там само, спр.4, арк.46, 49; спр.5, арк.1.
14. Там само, спр.15, арк.14; спр.21, арк.4.
15. Там само, спр.34, арк.72.
16. Там само, спр.16, арк.5зв.
17. Там само, спр.20, арк.16; спр.34, арк.51.
18. Там само, спр.16, арк.6.
19. Там само, ф.П.136, оп.6, спр.608, арк.27.
20. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.34, арк.51.
21. Там само, спр.6, арк.224-225.
22. Там само, спр.12, арк.41зв.; спр.36, арк.104.
23. Там само, спр.34, арк.58.
24. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.79.
25. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.438, арк.16.
26. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.27, арк.7, 14.

27. Там само, спр.13, арк.38.
28. Там само, спр.15, арк.29; ф.П.29, оп.1, спр.620, арк.124.
29. Вінницьке ОБПС збанкрутувало //Студент революції. – Харків. – 1930. – № 6. – С. 36.
30. ДАВО, ф.П.249, оп.1, спр.34, арк.23, 100.
31. Там само, спр.15, арк.29; ф.П.29, оп.1, спр.620, арк.124.
32. Там само, ф.П.29, оп.1, спр.526, арк.107.
33. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.34, арк.42.
34. Там само, спр.15, арк.23; ф.П.29, оп.1, спр.620, арк.123.
35. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.5, арк.22; спр.33, арк.44-44зв.
36. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.281; ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.70зв.
37. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.13, арк.38.
38. Там само, спр.15, арк.13зв.; спр.16, арк.5.
39. Там само, спр.12, арк.11, 41зв.; спр.34, арк.58; спр.36, арк.104.
40. Там само, спр.13, арк.38.
41. Там само, спр.27, арк.7, 14зв.
42. Там само, спр.33, арк.59.
43. Там само, спр.13, арк.59-61.
44. Там само, спр.15, арк.6; ф.П.1179, оп.1, спр.13, арк.112.
45. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.15, арк.14, 15.
46. Там само, спр.5, арк.15; спр.33, арк.38-38зв.
47. Там само, спр.16, арк.27.
48. Там само, спр.15, арк.13зв.
49. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.31.
50. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.12, арк.11.
51. Там само, спр.33, арк.60.
52. Там само, спр.15, арк.26; ф.П.1179, оп.1, спр.13, арк.45зв.-46, 70зв.
53. Там само, ф.П.29, оп.1, спр.620, арк.125; ф.П.249, оп.1, спр.15, арк.26.
54. Там само, ф.П.1179, оп.1, спр.13, арк.70, 112.
55. Назустріч першому травню. По технікумах і вишах //Більшовицька правда. – Вінниця. – 1935. – 28 квітня. – № 98 (932). – С. 4.
56. ДАВО, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.70.
57. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.286.
58. Там само, ф.П.136, оп.6, спр.608, арк.27.
59. Там само, ф.П.29, оп.1, спр.478, арк.39зв.
60. Там само, спр.620, арк.125; ф.П.249, оп.1, спр.15, арк.26-27; спр.34, арк.107зв.; Куций, Г. Таким не місце у радянському виші / Г. Куций // Студент революції. – 1930. – № 18-19. – С. 48.
61. ДАВО, ф.П.136, оп.6, спр.608, арк.27.
62. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.13.
63. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.15, арк.14.
64. Там само, спр.12, арк.81.
65. Там само, ф.П.29, оп.1, спр.620, арк.125.
66. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.6, арк.141.
67. Там само, арк.143.

68. Там само, спр.12, арк.81.
69. Там само, спр.24, арк.26; ф.П.29, оп.1, спр.526, арк.49.
70. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.69.
71. Там само, арк.121; ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.279.
72. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.15, арк.26-27.
73. Там само, спр.12, арк.81.
74. Там само, спр.25, арк.6.
75. Гадиб, К. “Перлина” бібліотеки Вінницького педтехнікуму / К. Гадиб // Студент революції. – 1930. – № 18-19. – С. 45.
76. ДАВО, ф.П.249, оп.1, спр.27, арк.13.
77. Там само, спр.31, арк.2.
78. Там само, спр.4, арк.47; спр.12, арк.9; спр.34, арк.85 (підр. наші).
79. Там само, спр.15, арк.25; ф.П.29, оп.1, спр.620, арк.124.
80. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.280.
81. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.33, арк.19.
82. Там само, спр.13, арк.38.
83. Там само, спр.34, арк.38-38зв.
84. Там само, спр.12, арк.9; спр.33, арк.19; спр.34, арк.35.
85. Там само, ф.П.29, оп.1, спр.526, арк.107.
86. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.70зв.
87. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.438, арк.35.
88. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.12, арк.9; спр.34, арк.85; ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.70зв.
89. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.13, арк.38.
90. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.45зв.
91. Там само, арк.45; ф.П.249, оп.1, спр.33, арк.19; спр.34, арк.85.
92. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.13, арк.38.
93. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.280; ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.45зв.
94. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.445, арк.43.
95. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.13, арк.38.
96. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.45зв.
97. Назустріч першому травню... – С. 4.
98. ДАВО, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.279; спр.438, арк.35.
99. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.70зв.
100. Там само, арк.112.
101. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.34, арк.17.
102. Там само, спр.20, арк.15; спр.34, арк.23; ф.П.29, оп.1, спр.526, арк.107.
103. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.34, арк.85; ф.П.29, оп.1, спр.526, арк.107.
104. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.34, арк.17.
105. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.45зв., 70зв.
106. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.26, арк.33.
107. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.281.
108. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.33, арк.19зв.; спр.34, арк.85.
109. Там само, спр.20, арк.15зв.
110. Там само, спр.15, арк.24; ф.п.29, оп.1, спр.620, арк.123.

111. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.16, арк.13; там само, ф.П.29, оп.1, спр.620, арк.124.
112. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.280.
113. Там само, ф.П.29, оп.1, спр.526, арк.107.
114. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.12, арк.9; спр.33, арк.19; спр.34, арк.85.
115. Там само, спр.13, арк.38; спр.20, арк.15-15зв.; ф.П.29, оп.1, спр.430, арк.24.
116. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.34, арк.34.
117. Там само, спр.12, арк.9; спр.33, арк.19; спр.34, арк.85.
118. Там само, спр.34, арк.34.
119. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.280; спр.438, арк.35; ф.П.1179, оп.1, спр.13, арк.45зв.
120. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.280.
121. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.29, арк.3.
122. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.280.
123. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.12, арк.9; спр.34, арк.14, 23, 34, 85.
124. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.281.
125. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.16, арк.6; спр.21, арк.16; спр.34, арк.36; спр.35, арк.14; ф.П.29, оп.1, спр.478, арк.39.
126. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.16, арк.31.
127. Там само, спр.15, арк.15; спр.20, арк.15; спр.34, арк.14, 36; спр.35, арк.14.
128. Агропохід на Вінниччині // Радянська Волинь. – Житомир. – 1929. – 23 лютого. – № 22 (1777). – С. 5.
129. Синиця, І. Увагу колгоспно-виховавчій роботі / І.Синиця // Студент революції. – 1930. – № 4. – С. 44.
130. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі – ЦДАВО України), ф.166, оп.8, спр.404, арк.14.
131. ДАВО, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.45, 69, 112; ф.П.29, оп.1, спр.620, арк.123; ф.П.249, оп.1, спр.15, арк.24.
132. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.438, арк.130.
133. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.5, арк.26зв.
134. Там само, спр.33, арк.17-17зв.
135. Там само, спр.5, арк.40-40зв.; спр.33, арк.26-26зв.
136. Там само, ф.Р.595, оп.2, спр.306, арк.139.
137. Там само, ф.П.29, оп.1, спр.414, арк.17.
138. Там само, ф.Р.595, оп.2, спр.306, арк.205, 252.
139. Там само, арк.176.
140. Там само, ф.П.29, оп.1, спр.526, арк.23-23зв.
141. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.3, арк.17-18.
142. Там само, спр.13, арк.71.
143. Там само, арк.89, 112, 143.
144. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.437, арк.7-8; спр.445, арк.31.
145. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.70, 112.
146. Там само, арк.89, 143.
147. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.437, арк.7, 8; спр.445, арк.31.
148. Там само, спр.439, арк.20зв.

149. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.4, арк.230.
150. Абрамова. До навчання не підготовилися /Абрамова// Більшовицька правда. – 1935. – 3 вересня. – № 203 (1037). – С. 2.
151. ДАВО, ф.П.249, оп.1,спр.16, арк.12.
152. Там само, спр.33, арк.8.
153. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.89.
154. Там само, арк.71, 112; ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.280.
155. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.89зв.
156. Там само, арк.71.
157. Там само, арк.112.
158. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.280.
159. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.89зв.
160. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.12, арк.4.
161. Там само, арк.29; спр.34, арк.23.
162. Там само, спр.12, арк.59зв.-60.
163. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.112.
164. Там само, ф.Р.595, оп.2, спр.306, арк.205, 283.
165. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.5, арк.26.
166. ЦДАВО України, ф.166, оп.7, спр.44, арк.2-2зв., 3зв., 5, 12.
167. ДАВО, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.90.
168. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.280.
169. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.71, 90, 144.
170. Там само, спр.3, арк.17; ф.П.29, оп.1, спр.414, арк.17.
171. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.89зв.
172. Там само, арк.110.
173. Там само, арк.44зв.
174. Там само, арк.112.
175. Там само, арк.143зв.
176. Там само, ф.П.457, оп.1, спр.135, арк.280.
177. Там само, ф.Р.1179, оп.1, спр.13, арк.71.
178. Там само, арк.89зв., 143зв.
179. Там само, арк.141.
180. Там само, ф.П.249, оп.1, спр.12, арк.11зв.
181. Там само, спр.34, арк.31.

Резюме

В статтє идет речь о работе партийной и комсомольской ячеек в студенческой среде, деятельности кружков и общественных организаций, шефской работе студентов Винницкого педтехникума, обеспечении их общежитиями, стипендиями, питанием. Показаны антисоветские настроения молодежи и борьба с ними правящего советского режима.

Ключевые слова: Винницкий педагогический техникум, отделение, кружок, общежитие, столовая.

Одержано 5 квітня 2012 року